

Šeimos ūkių svarba ir įtaka kaimo gyvybingumui

dr. Rasa Melnikienė,

Lietuvos socialinių mokslų
centras

Ekonomikos ir kaimo vystymo
institutas

Pranešimo turinys

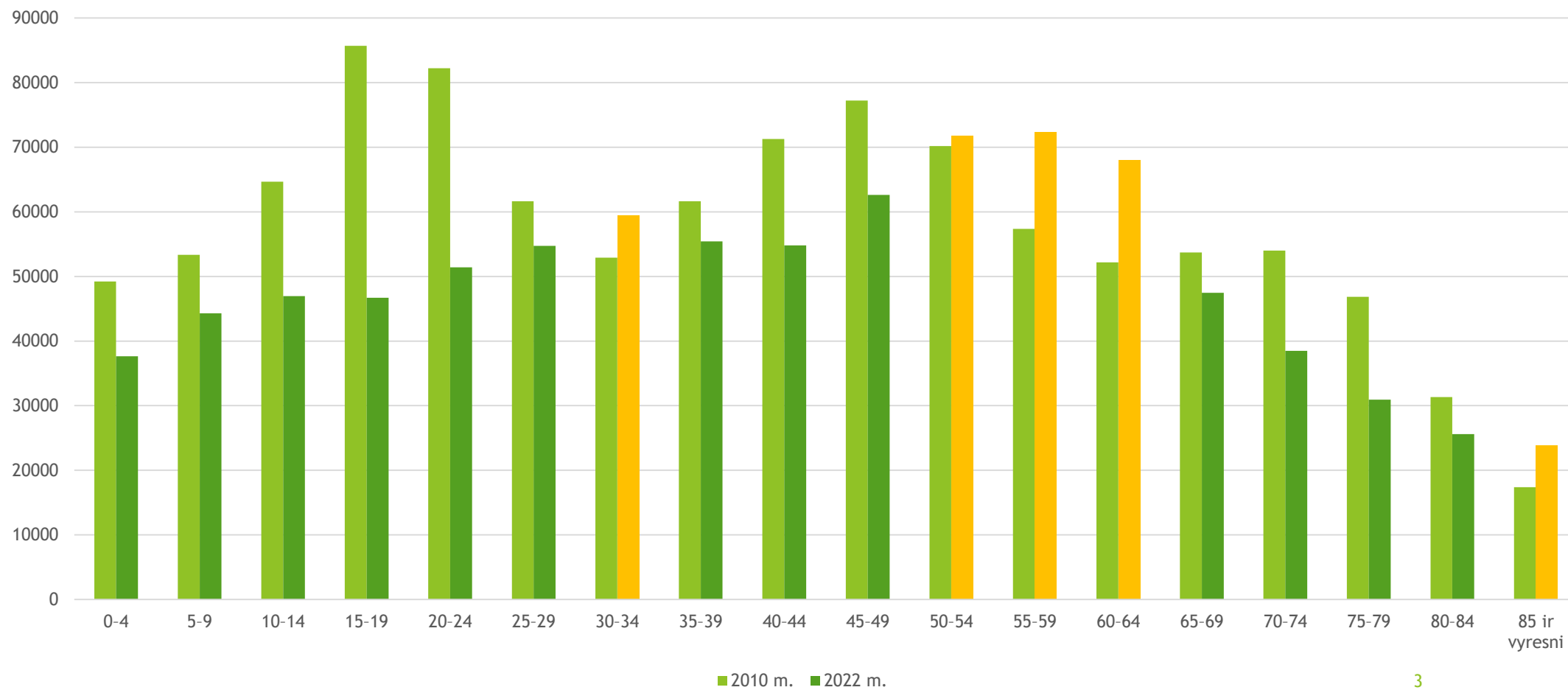
1. Kas atspindi nemažėjančią ūkio reikšmę kaimo bendruomenėms ir valstybei?

2. Ūkio transformacijos veiksniai: kliūtys ar galimybės?

3. Kas lemia ūkio atsparumą ir gebėjimą valdyti krizes?

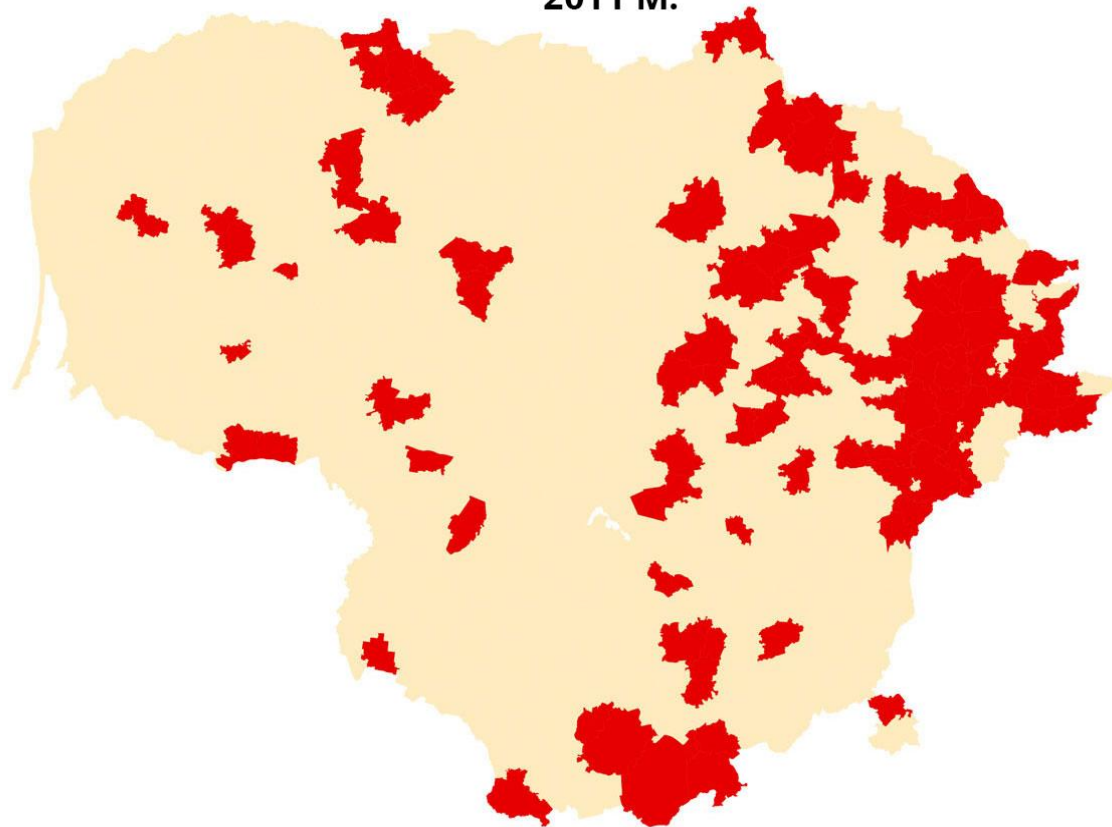
4. Žvilgsnis į Lietuvos ūkių ekonomiką: ar turime kuo pasidžiaugti?

Lietuvos kaimo gyventojų skaičiaus pokytis pagal amžiaus grupes

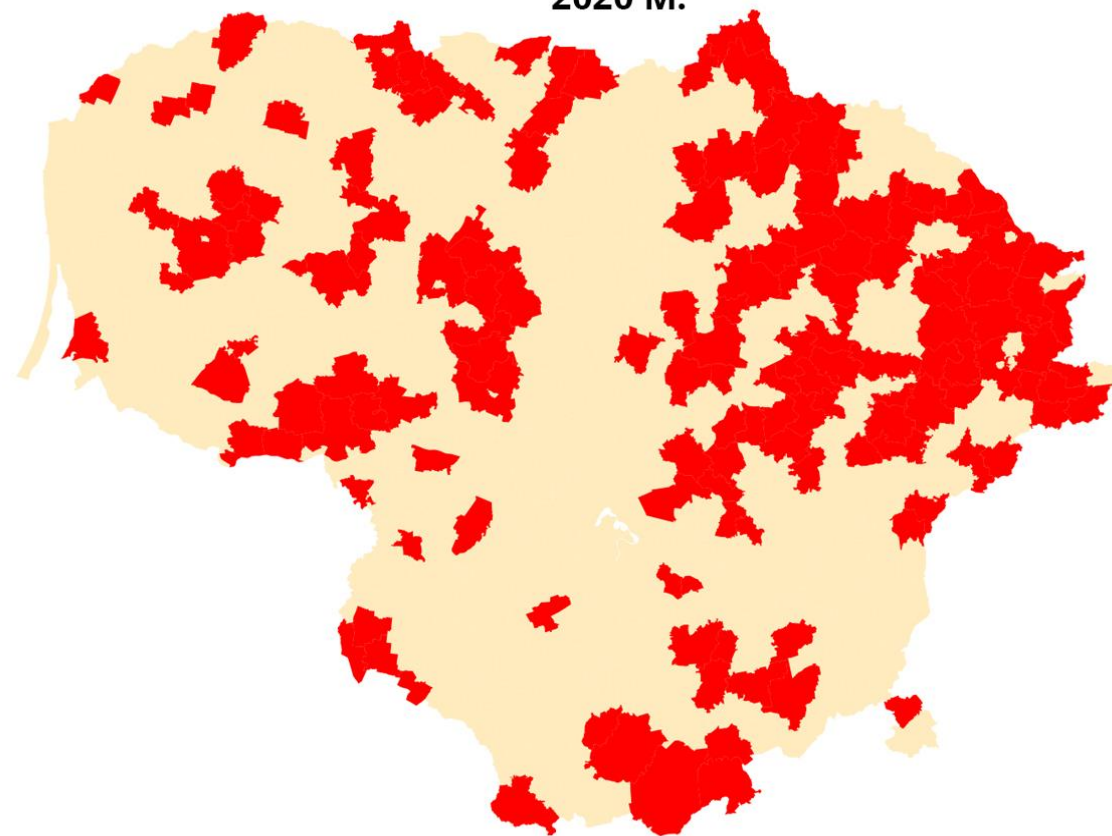

Seniūnijos, kuriose gyventojų tankumas <math>< 10 \text{ žm./km}^2</math>

2011 M.

2020 M.

Lietuvos žemės ūkio reikšmė yra dažniausiai yra matuojama:

- ▶ Žemės ūkio dalimi bendroje pridėtinėje vertėje, proc.
- ▶ Žemės ūkio ir maisto dalimi eksporte, proc.
- ▶ Užimtųjų žemės ūkyje dalimi užimtųjų struktūroje, proc.

- ▶ Bendraja žemės ūkio produkcija, EUR/ha

Žemės ūkio kuriama nauda (efektas)

- ▶ **Valstybė** siekia aprūpinti gyventojus kokybišku ir įperkamu maistu;
- ▶ **Žemės ūkio produkcijos gamintojai** siekia užsidirbti pajamų pragyvenimui ir gamyboje sunaudotų išteklių atkūrimui.

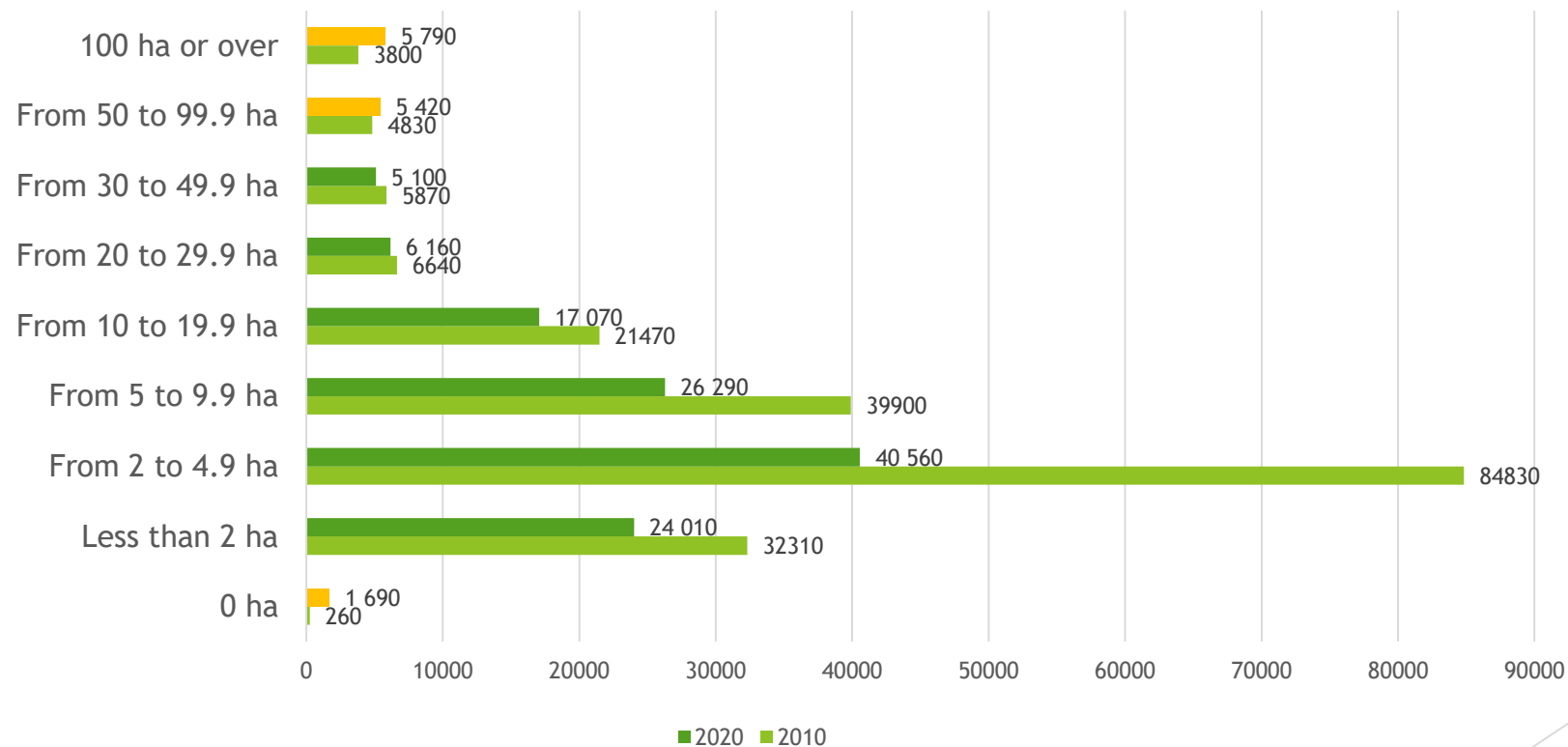
Žemės ūkio transformacijos veiksniai

Kas lemia socialinę ir ekonominę žemės ūkio transformaciją:

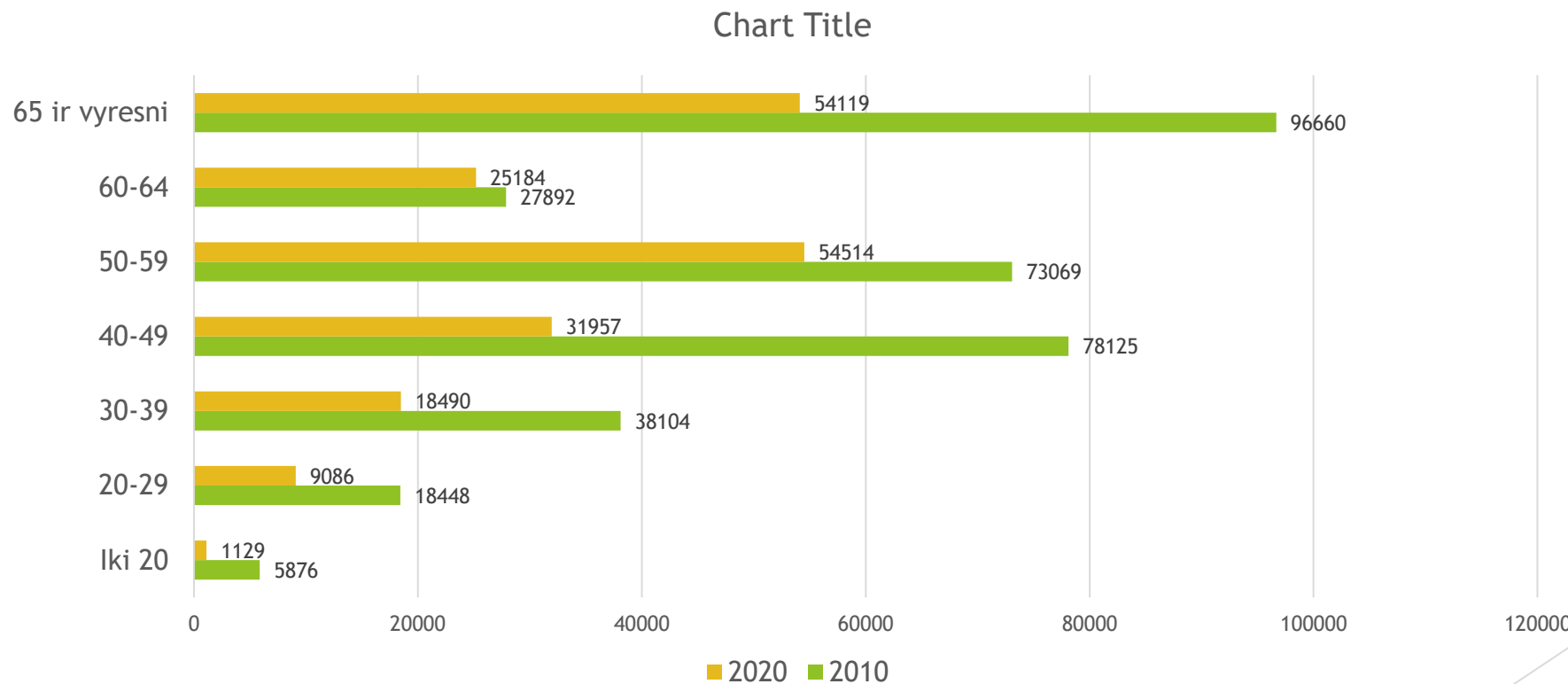
- ▶ Transformuojasi šeimos samprata: nuo kelių kartų šeimos į vieno branduolio šeimą;
- ▶ Technologinės inovacijos didina darbo našumą ir gerina materialinių išteklių efektyvumą;
- ▶ Daugėja veiklų įvairovė: žemės ūkis, kaip ekonominė veikla konkuruoja dėl jaunų žmonių pritraukimo su kitomis veiklomis;
- ▶ Plečiasi paslaugų verslui sektorius: ūkininkauti galima be ilgalaikio turto ir investicijų;
- ▶ Socialiniai tinklai sukuria galimybes ūkininkų ir vartotojų bendradarbiavimui;
- ▶ Vyksta sparti pramonės ir žemės ūkio servitizacija: nuo prekių gamybos pereinama prie verslo modelio prekė+paslauga.

Ūkių skaičiaus pasikeitimas 2010-2020 m

Chart Title

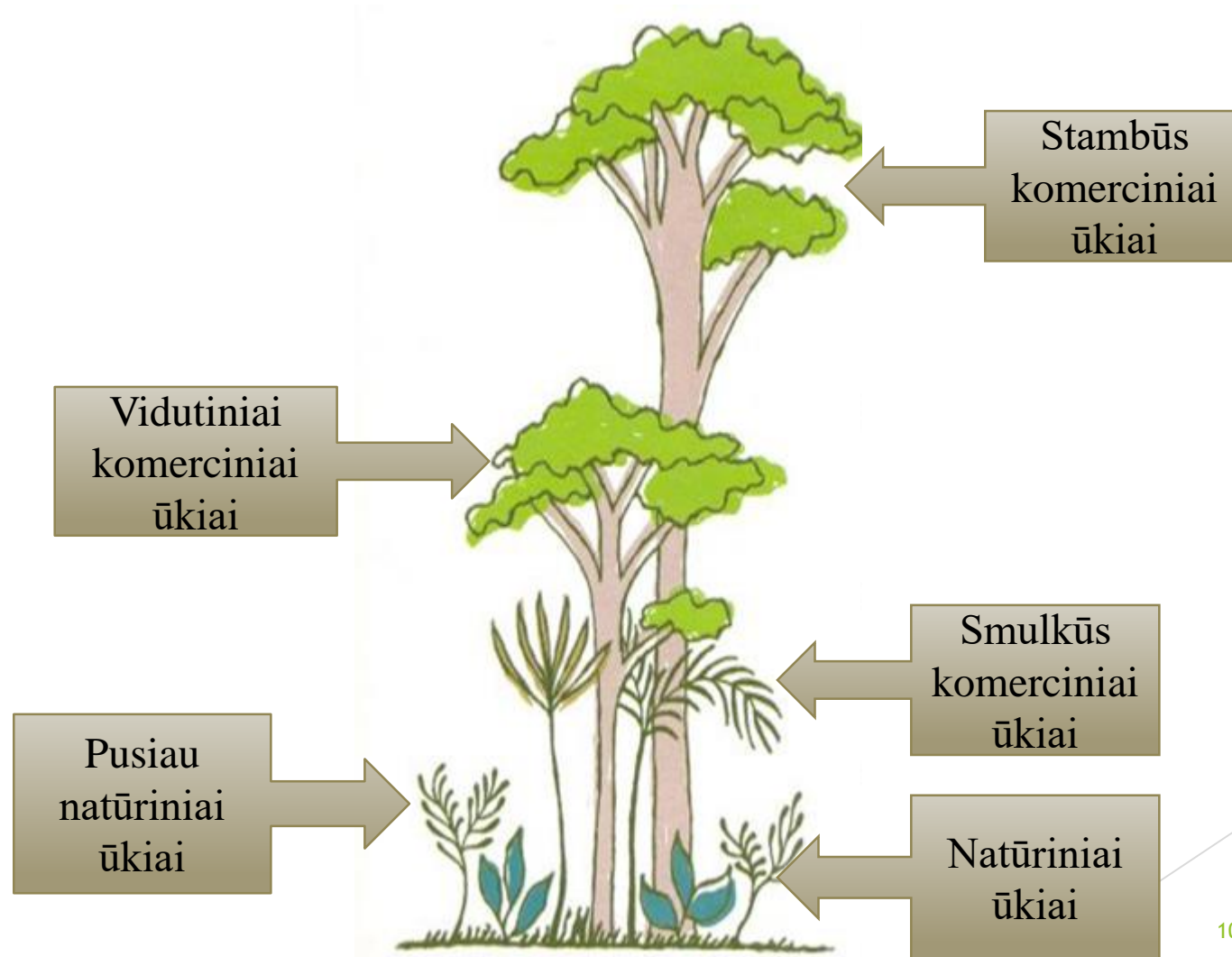

Ūkininkaujančių asmenų ir jų šeimos narių skaičius pagal amžių

Šaltinis: Žemės ūkio surašymas, 2010 m.; 2020m.

Atsparus žemės ūkis: ūkinės veiklos įvairovė, simbiozė ir atsinaujinimas žemės ūkyje ir kaimo vietovėse...

Pagrindiniai žemės ūkio „veikėjai“ ir ūkininkavimo motyvai

Žemės ūkio „veikėjai“	Ūkininkavimo motyvai
Kaimo gyventojai, užsiimantys žemės ūkio veikla greta pagrindinės profesinės veiklos (dalinio užimtumo ūkiai, hobi ūkiai)	Galimybės „prisidurti prie atlyginimo“
Šeimos ūkiai, įsisteigę restitucijos būdu atkurtoje arba pagal valstiečių ūkių įstatymą gautoje žemėje	Ūkininkavimo motyvai paremti siekiu atkurti šeimos ūkininkavimo tradicijas. Žemės ūkis yra pagrindinė darbinė veikla, o pajamos iš ūkio - svarbiausias pajamų šaltinis
Dideli industriniai ūkiai	Investuotojai, siekia gauti pajamas iš kapitalo

Ūkių potencialas prisidėti prie žemės ūkio transformacijos veiksmų panaudojimo(1)

Dalinio užimtumo ūkiai, valdantys nedidelius ŽŪN plotus ir neturintys intereso plėsti savo veiklą (hobi ūkiai)

Mažinama rizika šeimai prarasti pajamų šaltinį

Kuriami vaikų ūkininkavimo įgūdžiai

Kuria produkcijos įvairovę vartotojams

Ūkių potencialas prisidėti prie žemės ūkio transformacijos veiksmų panaudojimo (2)

Pilno užimtumo šeimos ūkiai

Kuria pridėtinę vertę bendruomenėje, kurioje gyvena

Užtikrina nepertraukiamą ūkininkavimo veiklą

Puoseleja kaimui būdingą tradicinį gyvenimo būdą

Ūkių potencialas prisidėti prie žemės ūkio transformacijos veiksmų panaudojimo (3)

Industriniai ūkiai

Diegia inovacijas ir kituose versluose taikomus vadybos metodus

Didina eksporto potencialą

Kuria darbo vietas aukštos kvalifikacijos darbuotojams

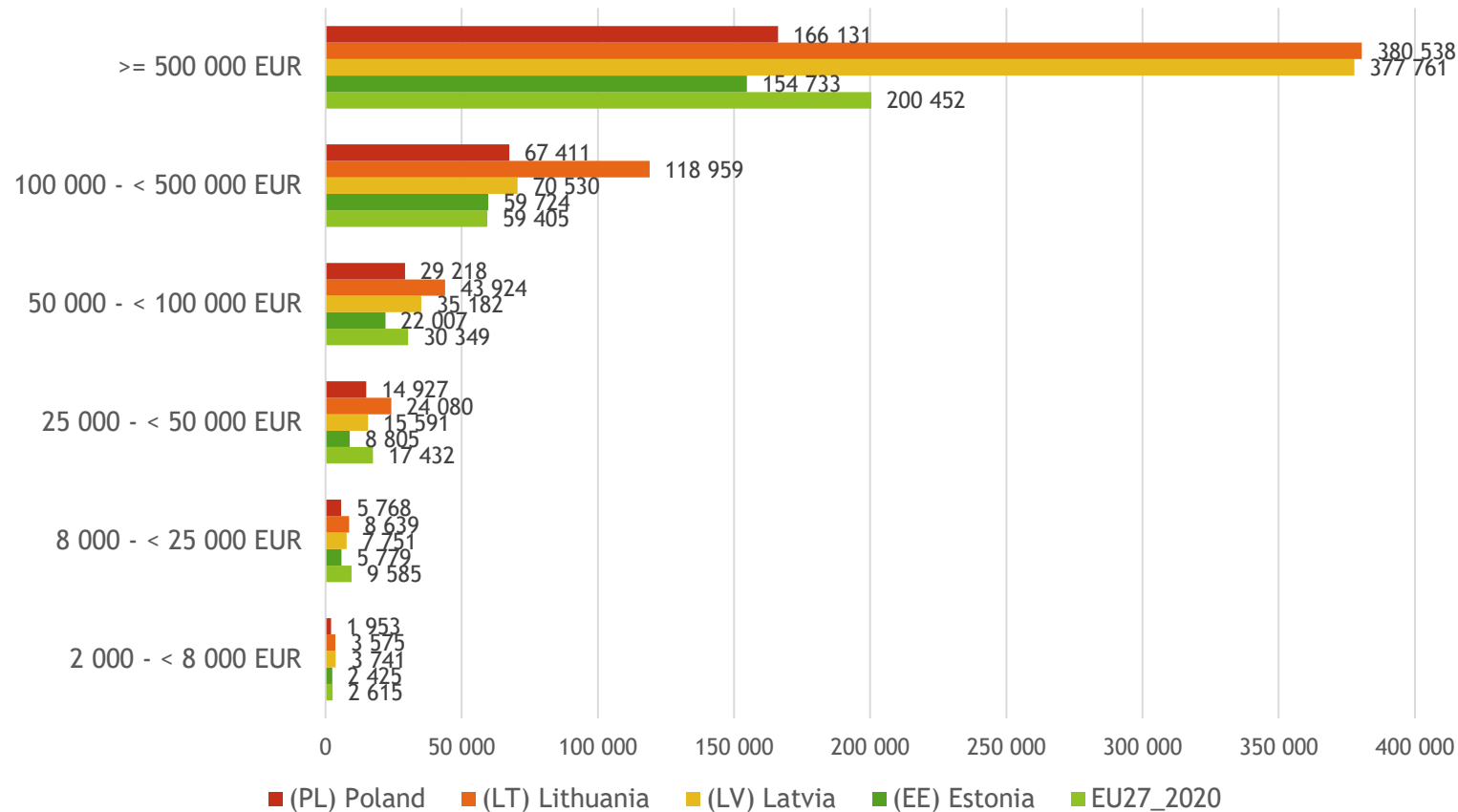
Žemės ūkio produkcijos vertė*, tenkanti vienam ha ŽŪN

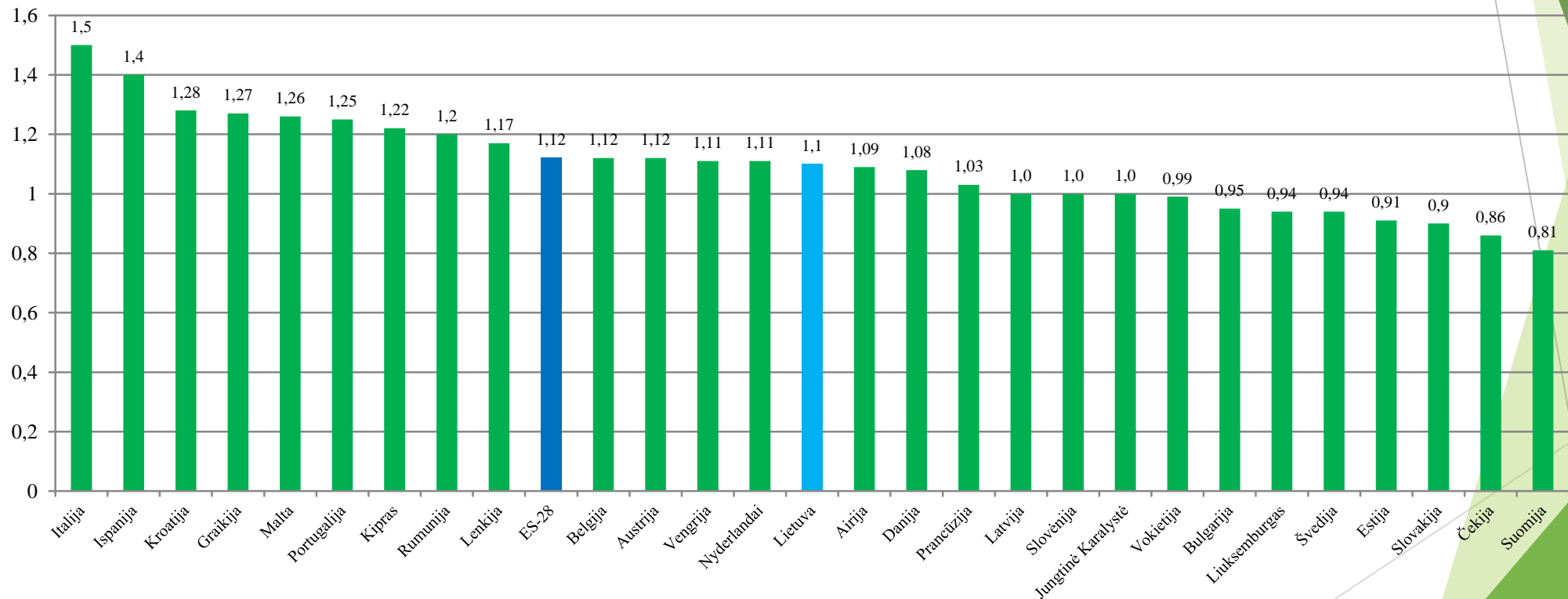
*Žemės ūkio produkcija (gamintojo kainomis)

Šaltinis: Eurostat Žemės ūkio ekonominės sąskaitos

ES kai kurių šalių ūkių grynosios pajamos, pagal ekonominį ūkio dydį

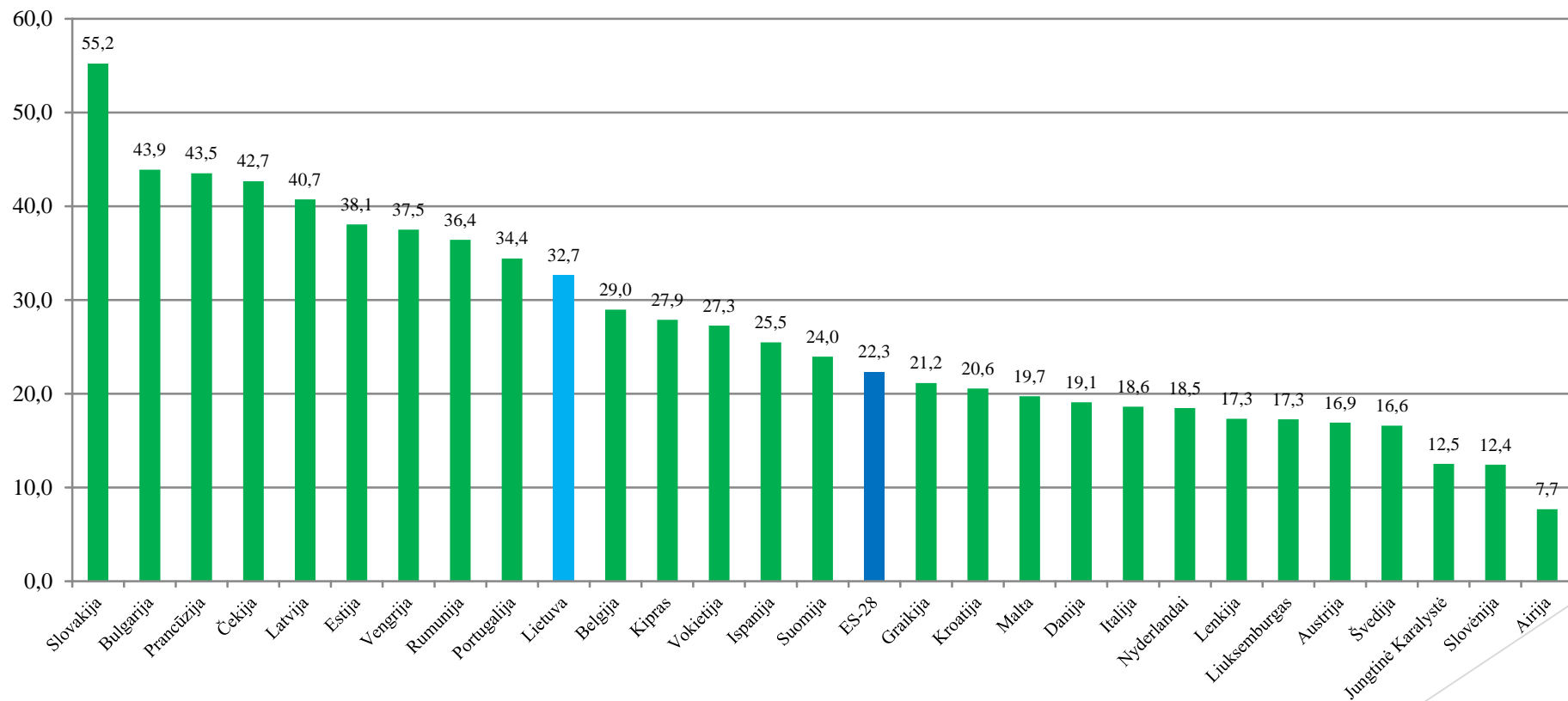

Ūkio bendrosios produkcijos ir išlaidų santykis 2020 metais

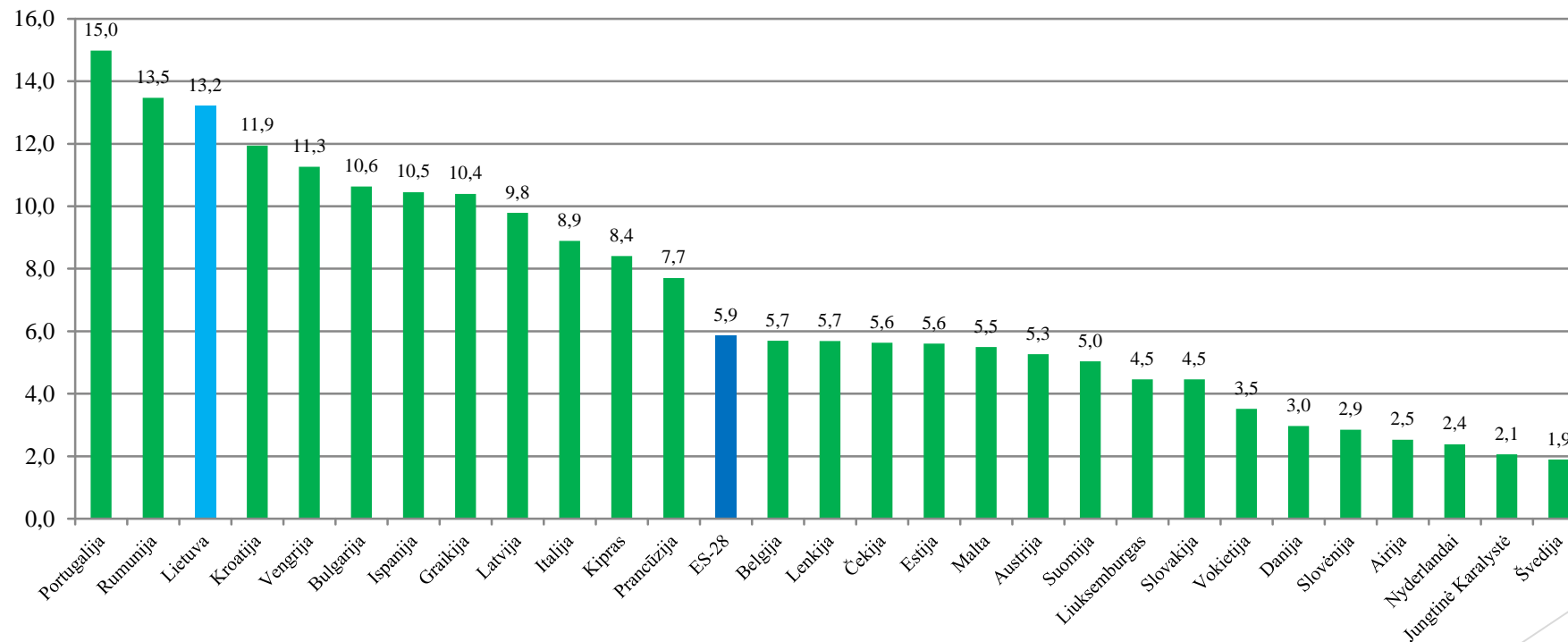
Šaltinis: ŪADT duomenys

Ūkio turto apyvartumas 2020 metais, proc.

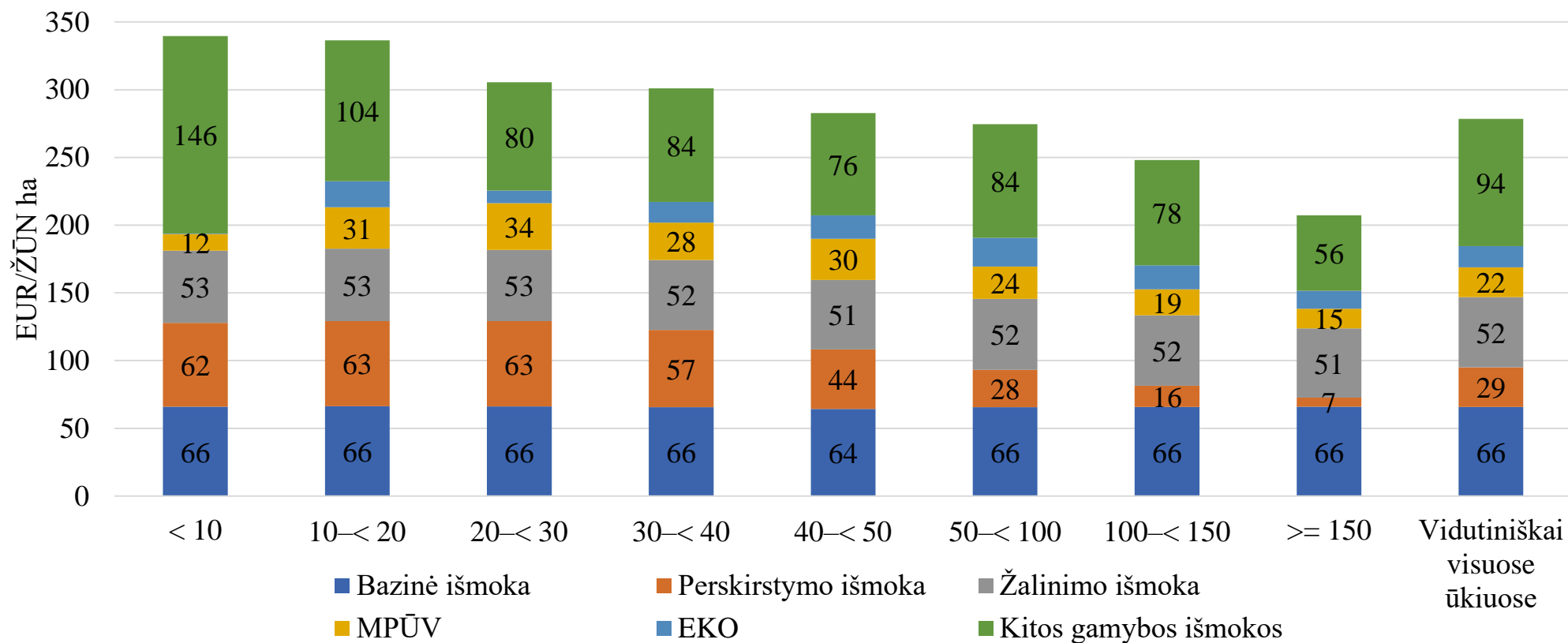
Šaltinis: ES ŪADT duomenys

Ūkio turto graža, vertinat ūkio grynosiomis pajamomis, 2020 metais, proc.

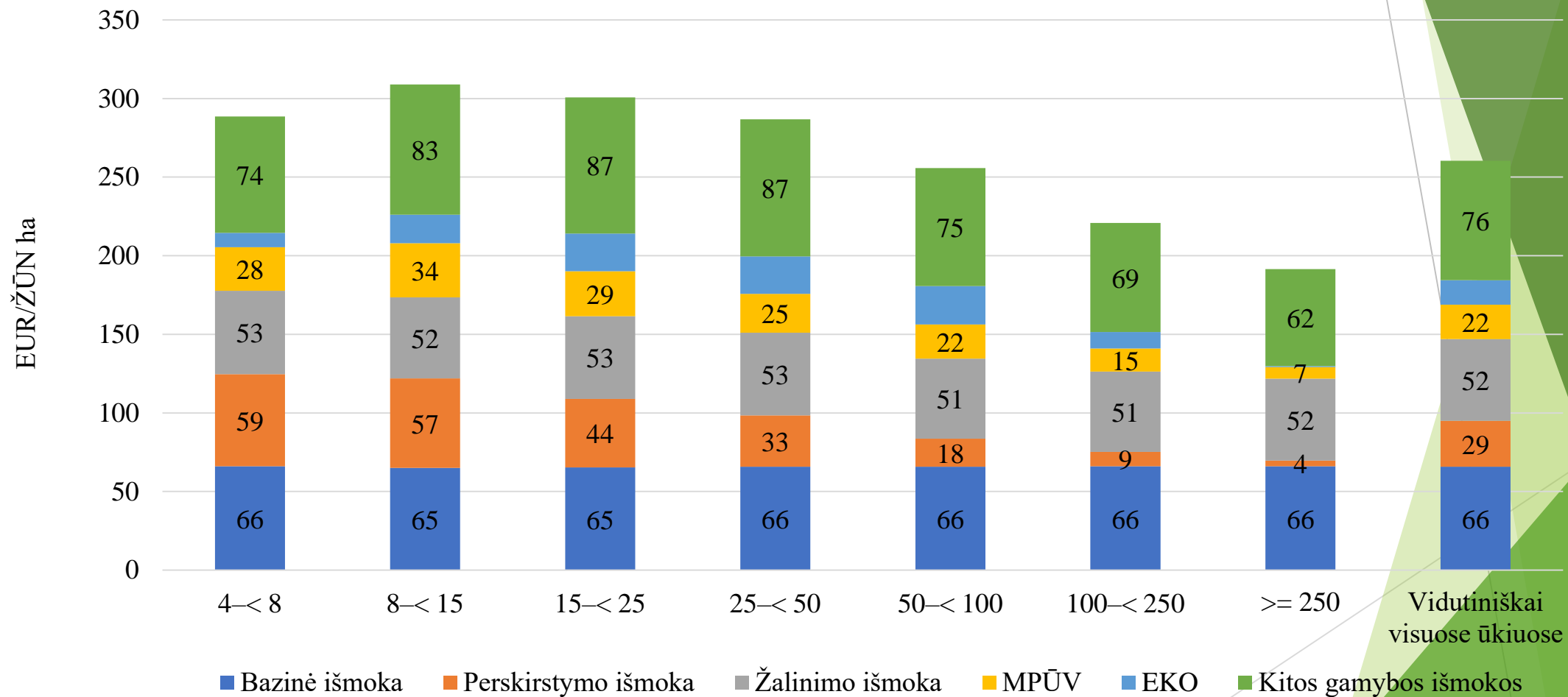

Šaltinis: ES ŪADT duomenys

Gamybos išmokų pasiskirstymas ūkiuose pagal ūkio dydį (ha) 2020 m., EUR/ŽŪN ha

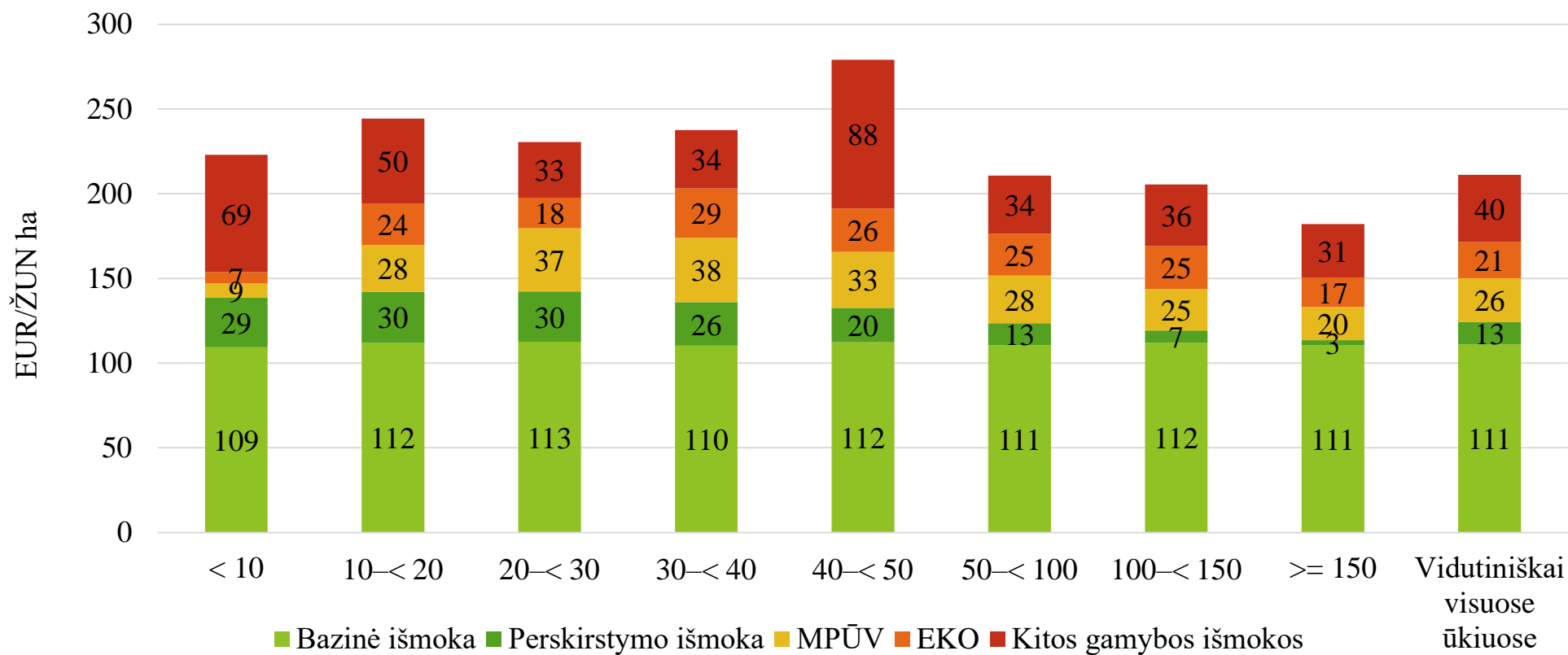

Ūkio tiesioginės išmokos, tenkančios vienam ŽŪN ha, pagal ekonominį ūkio dydį 2020 m.

Šaltinis: Lietuvos ŪADT

Gamybos išmokų pasiskirstymas ūkiuose pagal ūkio dydį (ha) 2014 m., EUR/ŽŪN ha

Gamintojų strategijų efektyvumo rodikliai

Strategija	Strategijos tikslas	Efektų rodiklių pavyzdžiai
Masto strategija	Žemės ūkio produkcijos apimčių padidinimas	Javų derlius, pagamintas pieno ar mėsos kiekis ir kt. Bendroji žemės ūkio produkcija,
Intensifikacijos strategija	Produktyvesnio gamybos būdo diegimas	Derlingumas, primilžis, išdirbio normos ŽŪ produkcija/ha ŽŪN ŽŪ produkcija/SD ŽŪ produkcija/išlaidų Pridėtinė vertė/SD
Specializacijos strategija	Konkurencingumo padidinimas	Pelningumas Pridėtinės vertės dalis prekės kainoje
Rizikos valdymo strategija	Verslo gyvybingumas palaikymas	Turto apyvartumas, likvidumas, mokumas
Bendradarbiavimo strategija	Išteklių plėtoti veiklą poreikio mažinimas	Kapitalo grąža
Inovacijų strategija	Verslas be konkurentų (mėlynųjų vandenų rinkodara)	Kokybiškai nauja vertė vartotojui

Didžiausia produkcija/ha ŽŪN

Dėkojame už dėmesį

Lietuvos socialinių mokslų centras

Ekonomikos ir kaimo vystymo institutas